

Sluyterman van Loo 100 jaar

Zoektocht naar juiste tint grijs-lila

Annemiek Jansen
a.jansen@hollandmediacombinatie.nl

Beverwijk * De muren van de tuinzaal in Huize Akerendam ogen wat kaal zonder de beschildeerde doeken die voor restauratie naar Amsterdam zijn gebracht. De in het oog springende schouw, de aanwezige deuren, raampartijen, lambriserings en kroonlijst verraden alvast de 18e-eeuwse sfeer die bij deze kamer hoort. En die aan het einde van het jaar weer volledig is teruggekeerd. De overheersende kleur in de tuinzaal is nu nog olijfgroen. Dat wordt grijs-lila. Dat is geen kwestie van de juiste verfpot bij de Gamma halen. Hier zijn specialisten aan het werk. Ruth Jongsma die een bureau voor kleurenonderzoek en restauratie heeft, heeft tien jaar geleden al eens uitgezocht in hoeveel fases de kamer uit de 18e eeuw allemaal is geschilderd. Begin van dit jaar is zij samen met Leonieke Polman begonnen met de restauratie van de kamer. Zij kwamen tot de conclusie dat de eerste aanwezige verflaag op de betimmering uit 1750 dateert en past bij de doeken die rond die tijd zijn geschilderd.

Olieverf

En dan begint het werk van Leonieke. Zij is gespecialiseerd in verf en samen met haar partner en collega Niels Kwantes maakt zij de oorspronkelijke olieverf na in hun atelier in Bussum. Het schilder-

Leonieke Polman heeft een kleurtrap op de deur aangebracht in het atelier in Bussum.

Stichting Sluyterman van Loo bestaat in oktober honderd jaar. De stichting met als uitvalbasis buitenplaats Akerendam in Beverwijk zet zich in voor ouderen. Naar wens van de ongehuwde zusters Sluyterman van Loo die als laatste eigenaren het huis bewoonden. In een serie verhalen zet Dagblad Kennemerland wekelijks de schijnwerpers op buitenplaats Akerendam en Stichting Sluyterman van Loo.

werk op de betimmering moet aansluiten bij het restauratiewerk van Ruth. Dat houdt in dat de kleuren bij elkaar moeten passen. Het grijs-lila op de randen van de doeken moet overeenkomen met de kleur op de betimmering.

Leonieke vertelt dat ze eerst de oorspronkelijke grijs-lila tint hebben terug weten te halen en erachter kwamen dat de verf uit vier elementen bestaat: rode oker, Pruisisch blauw, houtskoolzwart en loodwit. „Die moeten in de juiste verhouding gecombineerd worden. Met als complicerende factor dat rode oker in talloze kleuren gedolven wordt in talloze mijnen in de wereld.” Ze heeft het over een gigantische zoektocht. „Je krijgt heel veel verschillende bergjes verf. Het ene is te bruin, het ander te blauw. Uit de selectie van veertig hielden we er uiteindelijk vijf over die we samen met het bindmiddel lijnolie drie maanden hebben laten verouderen.” Want ook de veroudering van de verf moet weer aansluiten op de veroudering van de doeken. Alles grijpt in elkaar, zeggen Leonieke en Ruth. Het bestanddeel loodwit in deze verf mag tegenwoordig uit oogpunt van gezondheidsrisico's wettelijk niet meer gebruikt worden. Het pigment zinkwit is in dit geval de beste vervanging. „Maar dat is niet hetzelfde. Het heeft van zichzelf al een andere kleur wit dan loodwit, een andere structuur, een andere dekking en een ander verdeling. Ik vergelijk het altijd maar

'Er zijn alleen al zoveel kleuren rode oker'

met het maken van tomatensoep zonder dat je tomaten mag gebruiken. En ook de andere pigmenten verhouden zich weer anders tot het zinkwit. Soms moet je dan weer andere pigmenten toevoegen om de loodverf te benaderen. Nu hebben we alleen een andere rode oker toe te voegen om de verf bij de behangels te laten passen. Fijn, want daarmee wordt ook de veroudering beter in te schatten.”

Verfmaker

Ze maakt de verf zelf, maar laat het met de gekozen pigmenten ook nog produceren door een kleinschalige verfmaker. „Ik wil het graag allebei weer drie maanden laten verouderen en kijken wat het beste resultaat geeft.” Ondertussen bereidt Niels Kwantes de tuinzaal voor op het schilderwerk. Hij is nu op de helft en al zo'n anderhalve maanden bezig met schuren en plamuren van de betimmering. „De ouderwetse lijnolieverf brengt je in veel dunnere lagen aan dan moderne verf die lichte oneffenheden wel verdoezelen. De ondergrond moet perfect zijn voorbereid zoals ze dat in 1770 ook deden.”

Leonieke: „Enkele van de vele rode okers waaruit die éne juiste gevonden moet worden.”
FOTO'S LEONIEKE POLMAN

Ruth vertelt dat de tuinzaal een bijzondere ruimte is omdat er zoveel informatie uit de kamer zelf te halen is. „Tien jaar terug dachten we dat de kamer mogelijk zou zijn samengesteld uit verschillende onderdelen, iets dat in de 19e eeuw in de mode was. Dat kwam mede doordat de schouw ouder is dan de overige onderdelen van de betimmering. Na onderzoek bleek dat alle onderdelen rond 1750, toen het huis is vergroot, zijn samengevoegd tot een ensemble. Daarbij is gebruikgemaakt van oudere onderdelen, zoals de schouw. Doordat er verschillende vakmensen, schilder, stukadoor, timmerman, aan gewerkt hebben, ontstonden er kleine stijlverschillen, maar alles hoort wel bij elkaar. In die tijd zijn eerst

De tuinkamer voor de renovatie. Het groen wordt grijs-lila.
FOTO RENÉ S. GERRITSEN

Alle jaargetijden uitgebeeld op doeken in tuinzaal

Beverwijk * Op de doeken in de tuinzaal worden de vier jaargetijden uitgebeeld. Elk seizoen komt twee maal terug. Aan de lange zijdes vormen ze samen een jaar. „Er hangen doeken in Huize Sparrendaal in Driebergen uit 1747, die er erg op lijken”, vertelt restaurator Ruth Jongsma. „En er zijn verschillende tekeningen, die weer heel veel verwantschap vertonen met die doeken, die

toegeschreven worden aan Jacobus Vonk.” Boven de drie deuren van de tuinzaal hangen drie schilderijen die ook gerestaureerd worden. Zij beelden ieder een mythologisch tafereel uit: Diana, de godin van de jacht, en de dienststers, god Vertumnus van de herfst en zijn geliefde Pomana, en de god Dianysos en zijn geliefde Ariadne. Er is een relatie met de jaargetijden,

zo zijn er ook bijvoorbeeld op een van de schilderijen vruchten uitgebeeld. Wie deze tafereel heeft geschilderd, is niet bekend. Het was niet Vonk. Dat verschil is duidelijk te zien. „De doeken zijn zeker gelijktijdig met de betimmering aangebracht, maar het kunnen oudere al bestaande doeken zijn geweest.” De staat van de schilderijen is goed. Al zijn er ook wel oneffen-

heden te vinden. Om ze niet uit de toon te laten vallen, worden deze schilderijen op een zelfde wijze behandeld als de grote wandbespanningen. Ruth vertelt dat er op de buitenplaats altijd heel netjes met de tuinzaal is omgegaan. „Als ze niet gebruikmaken van de tuinzaal, sluiten ze de luiken. Dan komt er geen zonlicht bij. Daarom zijn ze ook in zo'n goede staat gebleven.”

Sluyterman van Loo 100 jaar

Huize Akerendam in 1925.

Geschiedenis van de buitenplaats

Koeno Sluyterman van Loo is een verre achterneef van de drie laatste eigenaressen van Huize Akerendam. Hij is nu directeur van de buitenplaats en secretaris van de Stichting Sluyterman van Loo. Hij beschrijft de geschiedenis van de Beverwijkse buitenplaats.

Jan Bickers Hoff ste, zoals Daniel van Breen schreef onder de tekening die hij in 1648 van Akerendam maakte, werd gebouwd in 1637/39. De Bickers behoorden destijds tot de meest toonaangevende Amsterdamse families. Ruim 150 jaar zou Akerendam als zomerverblijf in Amsterdamse handen blijven. In de 18e eeuw werd het huis door Jan Lucas Pels vergroot en verfraaid. Het kreeg een monumentaal trappenhuis en een tuinzaal met geschilderde behangels en een sierlijk stucplafond; het park werd uitgebreid en naar de heersende mode voorzien van een grote spiegelvijver, omgeven door hoge, strakke hagen, lange lanen en decoratieve tuinbeelden en -vazen. Eind 18e eeuw, toen de Amsterdamse burgemeester Gerrit Hooft Gerritsz, eigenaar was, kreeg het park (toen ca 12 hectare) een landschappelijk karakter, met slingerende paden en 'natuurlijke' bloemperken. In 1800 bouwde de toenmalig eigenaar Johan Blois van Treslong aan de Velslerweg een thekoepel met uitzicht over de Wijckermoor. Nu kijk je uit over het Stationsplein.

Akerendam werd – met 2,5 hectare – in 1852 gekocht door mr. Willem Sluyterman van Loo, kantonrechter te Beverwijk, en zijn vrouw. Hun dochters Frederica, Anna en Paulina bleven ongetrouwd en hielden Akerendam aan. Zij besloten dat het na hun

dood zou worden bestemd voor huisvesting van oudere (45-plus!) protestantse vrouwen. In 1916 overleed Frederica als laatste van deze drie zusters en zag de Stichting Sluyterman van Loo het licht. De stichting beschikte echter over onvoldoende middelen om aan de slag te kunnen. Hierin kwam verandering toen in 1946 de eerste voorzitter van de stichting, ir. Willem Sluyterman van Loo, overleed. Hij liet zijn vermogen aan de stichting na en gaf haar daarmee een gezonde financiële basis. Akerendam, dat tijdens de oorlog veel geleden had, werd gerestaureerd en fungeerde van 1947 tot 1980 als rusthuis voor oudere dames. In de jaren '60 en '70 verwierf de stichting grond naast Akeren-

Een rusthuis voor dames: de laatste zeven bewoonsters.

dam (onder meer de conservenfabriek van Docter en busgarage Van Oosterom) waarop in 1977 Nieuw Akerendam met 14 serviceappartementen voor senioren werd gebouwd. Fonds Sluyterman van Loo financiert tegenwoordig in heel Nederland projecten en ontwikkelt programma's die de levenskwaliteit van ouderen verbeteren. Het fonds houdt kantoor op Akerendam.

Leonieke Polman (in het zwart), Ruth Jongsma en Niels Kwantes bekijken in de tuinzaal de verschillende tinten grijs-lila.
FOTO HELEEN VINK

Stagiaire Leonie van Dalen zoekt in het atelier van Ellen Moody op een van deurschilderijen naar oneffenheden.
FOTO ANNEMIEK JANSEN